

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง ความคาดหวังของนักสื่อสารมวลชน นักการเมือง และนักวิชาการ ต่องานข่าวการเมืองทางโทรทัศน์ ได้ใช้แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ดังนี้คือ

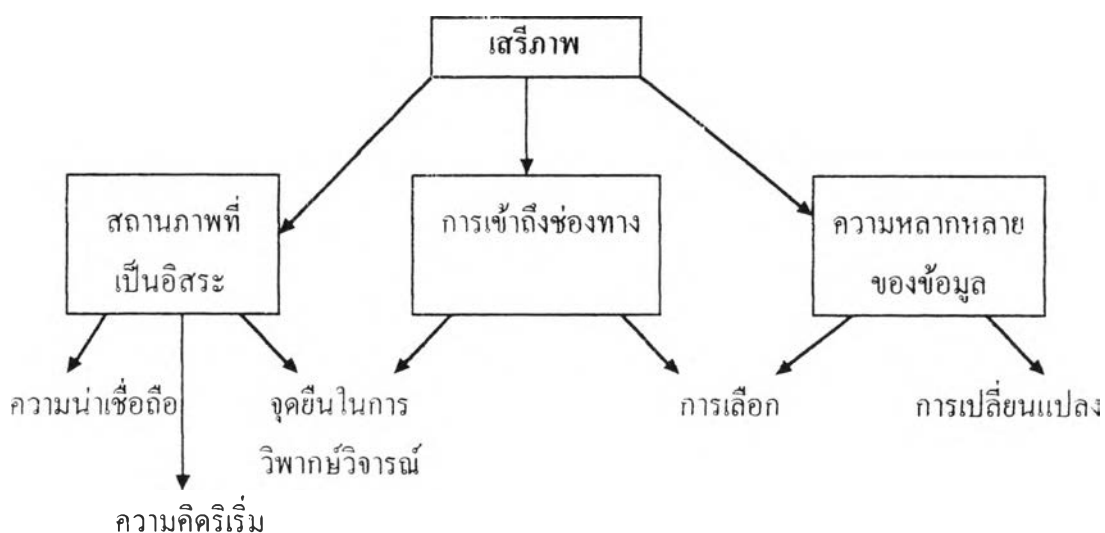
1. แนวคิดเกี่ยวกับหลักการปฏิบัติหน้าที่ของสื่อ
2. แนวคิดเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้สื่อข่าว
3. แนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรมของผู้สื่อข่าว
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับหลักการปฏิบัติหน้าที่ของสื่อ (Principles of Media Performance)

เดนิส แม็คควอล (Denis McQuail, 1994 : 139-152) ได้แนวคิดนี้มาจากทฤษฎีบรรทัดฐานของสื่อมวลชน (Normative Theory) ซึ่งเป็นทฤษฎีที่กล่าวถึงว่า สื่อมวลชนถูกคาดหวังว่าจะทำหน้าที่อะไรให้กับสังคม ทั้งความเกี่ยวข้องของสื่อมวลชนกับผู้ที่อยู่เบื้องบนหรือโครงสร้างแห่งอำนาจเบื้องบนของสังคม และกับผู้รับสารจากสื่อมวลชน ทฤษฎีนี้จึงเกี่ยวข้องกับระเบียบกฎหมายและการควบคุมสื่อมวลชนให้ปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมาย เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่สังคมเป็นผู้กำหนด ทั้งนี้เพื่อทำประโยชน์ให้แก่สังคม โดยพยายามแสวงหาสิ่งต่างๆ มาเสนอแก่ผู้รับสาร ดังนั้น สิ่งที่ทฤษฎีบรรทัดฐานนิยมได้เอียงกันก็คือประเด็นเกี่ยวกับโครงสร้างและการปฏิบัติหน้าที่ของสื่อ โดยเกี่ยวเนื่องกับประเด็นหลักดังต่อไปนี้คือ เสรีภาพ ความเสมอภาค ความหลากหลาย คุณภาพของข้อมูล ระเบียบทางสังคมและความร่วมมือ และระเบียบทางวัฒนธรรม

เสรีภาพของสื่อ (Media Freedom)

เสรีภาพเป็นสภาพการณ์ หมายถึง สิทธิในการแสดงออกและการแสดงความคิดเห็นอย่างเสรี อย่างไรก็ตาม สิทธิเหล่านี้จะต้องเข้าถึงช่องทางและโอกาสที่จะรับข้อมูลที่หลากหลายด้วยเสรีภาพในการสื่อสารจึงมี 2 แก่นมุม คือ การเสนอตัวเป็นปากเสียง และการตอบสนองความต้องการ ซึ่งก็เช่นเดียวกับการนำไปประยุกต์ใช้กับสื่อ ความมีอิสระถูกนำไปสัมพันธ์กับความคิดสร้างสรรค์ ความคิดริเริ่ม และความหลากหลาย ดังนั้นเสรีภาพจึงเกี่ยวเนื่องกับสภาพโครงสร้าง การปฏิบัติงาน โอกาสที่คนกลุ่มต่างๆ ในสังคมจะเข้าถึงช่องทาง และผลประโยชน์ที่ผู้รับสารจะได้รับ ซึ่งสามารถแสดงได้ดังแผนภาพที่ 1



แผนภาพที่ 1 เสรีภาพในฐานะที่เป็นการปฏิบัติหน้าที่ที่สำคัญของสื่อ

เพื่อให้ได้มาซึ่งเสรีภาพในการสื่อสาร สื่อจำเป็นต้องมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

- ปราศจากการตรวจสอบหรือการควบคุมจากรัฐ
- ประชาชนมีสิทธิที่จะรับข่าวสารต่างๆ ได้โดยเสรี
- สื่อมวลชนมีเสรีภาพในการได้มาซึ่งข้อมูลจากแหล่งข่าวที่เกี่ยวข้อง
- ไม่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของเจ้าของสื่อ หรือผู้โฆษณาที่มีต่อการคัดเลือกข่าวและการแสดงความคิดเห็น

- มีนโยบายบรรณาธิการที่แข็งแกร่งและวิพากษ์วิจารณ์ เสนอข่าวและความคิดเห็นได้อย่างสร้างสรรค์ มีความคิดริเริ่ม มีอิสระในการทำข่าวภายใต้กรอบของศิลปะและวัฒนธรรม

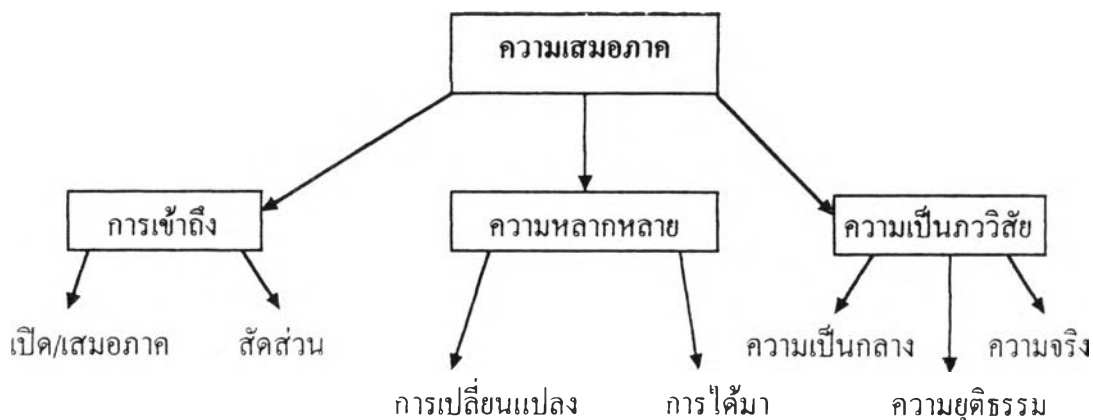
เสรีภาพของสื่อมีความสำคัญ คือ

- ทำให้สาธารณชนตรวจสอบบุคคลที่อยู่ในอำนาจได้อย่างมีระบบและมีอิสระ ซึ่งเปรียบเสมือนหน้าที่ในการเป็นสุนัขเฝ้าบ้าน หรือบทบาทในการทำหน้าที่วิพากษ์วิจารณ์ของสื่อ
- กระตุ้นและให้ข้อมูลเกี่ยวกับระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย รวมทั้งสภาพชีวิตในสังคม
- ให้โอกาสแสดงความคิดเห็น ความเชื่อ และทัศนคติเกี่ยวกับโลก
- ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมและสังคมอย่างต่อเนื่อง
- เพิ่มปริมาณและความหลากหลายของเสรีภาพเท่าที่จะเป็นไปได้

ความเสมอภาคของสื่อ (Media Equality)

ความเสมอภาค หมายถึง สื่อควรเปิดโอกาสให้คนเข้าถึงสื่ออย่างเท่าเทียมกัน ทั้งผู้ที่พยายามเป็นเจ้าของสื่ออย่างเป็นทางการและผู้ที่มีความคิดเห็นที่ขัดแย้งกัน ดังนั้น ความเสมอภาคจึงหมายถึง การปฏิบัติงานอย่างมีเสรีภาพและยุติธรรม

ความเสมอภาคทำให้เกิดความคาดหวังในการเข้าถึงอย่างยุติธรรม มีความสมดุล สำหรับการเป็นปากเสียง กล่าวอย่างสั้นๆ ก็คือ ความเสมอภาคทำให้ปราศจากการเลือกที่รักมักที่ชัง หรืออคติในการเข้าถึงทั้งในแง่ของการเป็นผู้ส่งและผู้รับสาร ซึ่งโอกาสที่จะมีความเสมอภาคขึ้นอยู่กับระดับของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ประกอบกับความสามารถของระบบสื่อ กล่าวคือในทางปฏิบัติควรมีพื้นที่ของความเสมอภาคนี้เกี่ยวข้องไปถึงขอบเขตของความเป็นภววิสัยด้วย แม้ว่า จะมีความหมายและศักยภาพอื่นๆ สนับสนุนอยู่ด้วยก็ตาม โดยเฉพาะเรื่องของความเป็นอิสระและความเป็นอิสระในวิชาชีพ ซึ่งในเรื่องของความเสมอภาคนี้สามารถแสดงได้ดังแผนภาพที่ 2



แผนภาพที่ 2 ความเท่าเทียมกันในฐานะที่เป็นการปฏิบัติหน้าที่สำคัญของสื่อ

ความหลากหลายของสื่อ (Media Diversity)

ความหลากหลายนับเป็นลักษณะสำคัญของเสรีภาพและมีความเกี่ยวเนื่องกับแนวคิดเรื่อง การเข้าถึง ความหลากหลายมีความสำคัญเพราะเป็นพื้นฐานของกระบวนการเปลี่ยนแปลงก้าวหน้า ในสังคม อันเป็นรูปแบบของพหุนิยมในระบอบประชาธิปไตยที่เชื่อกันว่าสื่อควรถ่ายทอด

ตัวแปรพื้นฐานของหลักความหลากหลายในฐานะที่เป็นการปฏิบัติที่เท่าเทียมกันนี้ อาจ แยกได้เป็น 2 ความหมาย ความหมายแรก ทุกคนควรได้รับการจัดแบ่งหรือมีโอกาสในการเป็น ผู้ส่งเท่าเทียมกัน หรือความหมายที่สอง คือมีความยุติธรรมหรือความเหมาะสมในการกำหนดการ เข้าถึงและการปฏิบัติ การจัดแบ่งสื่อควรสะท้อนถึงการกระจายตัวในสังคมได้อย่างถูกต้องและมี สัดส่วน หรือสะท้อนความต้องการหรือความสนใจที่หลากหลายของผู้ฟังได้ และเนื้อหาของสื่อก็ ควรตอบสนองต่อความแตกต่างของแหล่งข้อมูลหรือกลุ่มผู้รับสารได้

ความหลากหลายมีจุดยืนที่ใกล้ชิดกับเสรีภาพมาก กล่าวคือ ยังมีความแตกต่างมาก เท่าไรก็ยิ่งทำให้มีความหลากหลายให้กับผู้รับสารมากขึ้นเท่านั้น ความหลากหลายมีองค์ประกอบ หลักที่สำคัญดังต่อไปนี้

- สื่อควรสะท้อนโครงสร้าง และเนื้อหาที่หลากหลายตามสภาพความเป็นจริงทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม

- สื่อควรเสนอโอกาสในการเข้าถึงเสียงต่างๆ ของสังคมที่หลากหลาย และวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อย ซึ่งประกอบกันขึ้นเป็นสังคม
- สื่อควรเป็นเวทีแสดงความสนใจและจุดยืนที่แตกต่างของสังคม
- สื่อควรเสนอทางเลือกเนื้อหาที่ตอบสนองกับความต้องการและความสนใจของผู้รับสาร

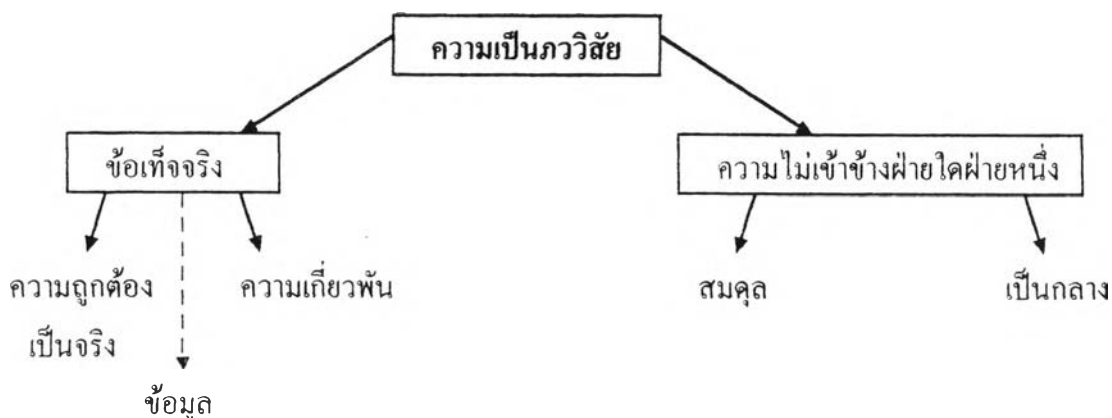
ความหลากหลายของสื่อมีความสำคัญ คือ

- ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม โดยเฉพาะเมื่อสื่อสามารถเข้าถึงกลุ่มคนที่เพิ่งจะมีสิทธิมีเสียงแต่ยังไม่มีอำนาจในสังคม
- ช่วยตรวจสอบการใช้เสรีภาพในทางที่ผิด
- เปิดโอกาสให้ชนกลุ่มน้อยรักษาเอกลักษณ์ของกลุ่ม ที่มีความแตกต่างจากคนกลุ่มใหญ่ในสังคมได้
- ทำให้สังคมมีความขัดแย้งน้อยลง ด้วยการเปิดโอกาสให้กลุ่มที่ขัดแย้งกัน ทำความเข้าใจกัน
- เพิ่มพูนวัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตของคนในสังคมให้มีความหลากหลายมากขึ้น

คุณภาพของข้อมูล (Information Quality)

แนวคิดที่เป็นกลางที่สุดและเกี่ยวข้องกับคุณภาพของข้อมูลมากที่สุดก็คือ ความเป็นภววิสัย (Objectivity) ซึ่งเป็นรูปแบบเฉพาะของการปฏิบัติของสื่อ และเป็นทัศนคติเฉพาะต่อหน้าที่การเก็บรวบรวมข้อมูล กระบวนการ และการเผยแพร่ของสื่อ มีลักษณะสำคัญ คือ ไม่ลำเอียงและเป็นกลางต่อสิ่งที่รายงาน ไม่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ยึดมั่นในความถูกต้องเป็นจริง ไม่ตกเป็นเครื่องมือของมือที่สาม ดังนั้นกระบวนการสังเกตและรายงานจึงไม่มีความเป็นอัตวิสัย (Subjectivity) หรือบางครั้งอาจกล่าวได้ว่า ไม่ถูกบิดเบือนนั่นเอง ความเป็นภววิสัยนี้มีความเกี่ยวข้องกับเสรีภาพและความเสมอภาค กล่าวคือ เสรีภาพเป็นสภาพที่จำเป็นสำหรับความไม่ลำเอียงและความเป็นจริง ในขณะเดียวกัน ภววิสัยก็ต้องการความยุติธรรมและความไม่เลือกที่รักมักที่ชัง ดังนั้น จึงจำเป็นต้องเสนอความจริงอย่างเสมอภาค การที่สื่อรายงานสิ่งต่างๆ อย่างเป็นภววิสัย ทำให้ผู้รับสารเชื่อมั่นในข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งความคิดเห็นที่สื่อนำเสนอมากขึ้น ในขณะที่สื่อเองค้นพบว่าภววิสัยทำให้ข่าวของพวกเขามีมาตรฐานสูงขึ้น และมีคุณค่าทางการตลาดมากขึ้น

เวสเตอร์สตาห์ล (Westerstahl, 1983) ได้จำแนกองค์ประกอบของความเป็นภววิสัยไว้
ดังแผนภาพที่ 3



แผนภาพที่ 3 ส่วนประกอบของความเป็นภววิสัย

เพื่อให้ได้มาซึ่งคุณภาพของข้อมูล สื่อจำเป็นต้องมียุทธศาสตร์ประกอบดังต่อไปนี้

- สื่อควรให้ความรู้และความเข้าใจที่เกี่ยวข้องกับข่าว และข้อมูลภูมิหลังเกี่ยวกับเหตุการณ์ในสังคมและรอบโลก
- ข้อมูลควรมีความเป็นภววิสัยในแง่ของความถูกต้อง ความซื่อตรง สมบูรณ์เพียงพอเป็นจริง เชื่อถือได้ และแยกความจริงออกจากความคิดเห็น
- ข้อมูลควรมีความสมดุลและยุติธรรม โดยการรายงานในหลายแง่มุม ไม่ใส่อคติหรืออารมณ์ลงไป

ระเบียบทางสังคมและความร่วมมือ (Social Order and Solidarity)

เกี่ยวข้องกับการรวมตัวและความปรองดองกันของสังคม โดยพิจารณาจากแง่มุมที่แตกต่างกัน แง่มุมแรกเกี่ยวข้องกับผู้มีอำนาจที่คอยดูแลสื่อ ซึ่งอย่างน้อยที่สุดผู้มีอำนาจเหล่านี้ต้องการใช้สื่อสนับสนุนตน อีกแง่มุมหนึ่ง สังคมพหุนิยมกลับไม่อาจยอมรับการควบคุมนี้ได้ สื่อมวลชนจึงต้องมีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบที่ผสมผสานกัน ทำให้เกิดคำถามตามมาว่าสื่อควรทำหน้าที่อย่างไร แนวคิดในเรื่องการจัดระเบียบสื่อจึงค่อนข้างยืดหยุ่น ขึ้นอยู่กับว่าใครออกคำสั่ง และออกคำสั่งในลักษณะไหน โดยระเบียบทางวัฒนธรรม เช่น ศาสนา ศิลปะ ธรรมเนียมประเพณี

และระเบียบทางสังคม เช่น ชุมชน สังคม จะต้องถูกจัดวางโครงสร้างภายในด้วยแง่มุมจาก 'บน' และ 'ล่าง' ซึ่งเป็นแง่มุมของผู้ที่กุมอำนาจในสังคมและแง่มุมของบุคคลและคนกลุ่มน้อยในสังคม ซึ่งจะตอบสนองต่อระเบียบการควบคุมและระเบียบความร่วมมือแตกต่างกัน โดยฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ถูกบังคับ อีกฝ่ายเป็นอิสระหรือสามารถเลือกทางเลือกด้วยตนเอง ดังแสดงในแผนภาพที่ 4

		แง่มุม	
		จาก 'บน'	จาก 'ล่าง'
ขอบเขต	สังคม	การควบคุม / ความยินยอม	ความร่วมมือ / ความเกี่ยวพัน
	วัฒนธรรม	การยอมตาม / ตามลำดับชั้น	อิสระ / เป็นตัวของตัวเอง

แผนภาพที่ 4 แนวคิดเกี่ยวกับระเบียบทางสังคมของสื่อมวลชน

ทั้งนี้สามารถสรุปแง่มุมเกี่ยวกับบรรทัดฐานที่เกี่ยวข้องกับระเบียบทางสังคมได้ดังนี้

- ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสาธารณชนที่สื่อให้บริการ สื่อควรจะสนับสนุนและแบ่งช่องทาง การสื่อสารของแต่ละชุมชน
 - สื่ออาจจะช่วยเหลือสังคมส่วนรวมโดยการแสดงความใส่ใจต่อผู้เสียประโยชน์ หรือผู้ ค้อยโอกาสในสังคม
 - สื่อไม่ควรไปสนับสนุนหรือชื่นชมผู้ที่ประพฤติฝ่าฝืนกฎหมายและระเบียบของสังคม
 - ในแง่ของความมั่นคงของชาติ เสรีภาพของสื่อมวลชนอาจจะต้องขึ้นอยู่กับผลประโยชน์ ของชาติเป็นสำคัญ
 - ในแง่ของศีลธรรม รสนิยม และความประพฤติที่ดี โดยเฉพาะในเรื่องของเพศและ ความรุนแรง รวมทั้งการใช้ภาษา สื่อควรจะต้องสนใจถึงระดับบรรทัดฐานของสังคมว่าอะไรที่ สังคมยอมรับได้ และอะไรที่ควรหลีกเลี่ยง

ระเบียบทางวัฒนธรรม (Cultural Order)

ทฤษฎีบรรทัดฐานของสื่อเกี่ยวข้องกับทั้งวัฒนธรรมที่มีคุณภาพที่ดูได้จากเนื้อหาของสื่อ และทั้งการนำเสนอที่คำนึงถึงประสบการณ์จริงในชีวิต ส่วนย่อยของวัฒนธรรมจะเสนอในกรอบบรรทัดฐานที่เป็นไปตามกรอบหลักของสังคม วัฒนธรรมหลักก็คือส่วนที่เป็นทางการและมั่นคงแล้วซึ่งจะแสดงนัยยะถึงมาตรฐานทางวัฒนธรรม ในขณะที่วัฒนธรรมย่อยจะตรงกันข้าม กล่าวคือมีความหลากหลายและสัมพันธ์กัน โดยขึ้นอยู่กับการรับรู้ของบุคคลที่เกี่ยวกับการดึงดูความสนใจ ความเกี่ยวพัน และความคุ้นเคย ซึ่งสื่อต่างๆ จะมีการปรับเปลี่ยนไปตามวัฒนธรรมย่อยในสังคม

บรรทัดฐานที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไม่มีผลในการบังคับมากนักและสามารถเลือกใช้ได้ อย่างไรก็ตาม ยังคงมีหลักที่ใช้กันอยู่ดังต่อไปนี้

- เนื้อหาสื่อควรสะท้อน และแสดงออกทางภาษาและวัฒนธรรมชั่วคราวของคนที่ยื่นให้บริการ ซึ่งควรเกี่ยวข้องกับประสบการณ์สังคมในชีวิตประจำวันของคน
- การจัดลำดับบางครั้ง ควรจะให้สื่อแสดงบทบาททางการศึกษาโดยให้ความรู้อย่างต่อเนื่องถึงระดับชั้นต่างๆ ที่แตกต่างกันของวัฒนธรรมของชาติ
- สื่อควรสนับสนุนให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม และผลิดงานที่มีคุณภาพสูง

แนวคิดเกี่ยวกับหลักการปฏิบัติหน้าที่ของสื่อนี้ ผู้วิจัยจะได้นำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษางานข่าวการเมืองทางโทรทัศน์ว่า สิ่งนี้นักสื่อสารมวลชน นักการเมือง และนักวิชาการคาดหวังสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับหลักการปฏิบัติหน้าที่ของสื่อหรือไม่ รวมทั้งใช้เป็นกรอบในการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการผลิตงานข่าวการเมืองทางโทรทัศน์ด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้สื่อข่าว (Qualities of Reporter)

อิงลิช ฮัช และโรลนิกกี (English, Hach, and Rolnicki, 1990 : 13-14) ได้ระบุถึงคุณสมบัติของผู้สื่อข่าวไว้ดังนี้

1. มีความสามารถในการหาสิ่งที่น่าสนใจและสิ่งที่เกิดขึ้นกับผู้คน
 2. มีความสามารถในการพบปะผู้คนทุกแบบทุกวัย เพื่อหาข่าวจากคนเหล่านั้น
 3. มีความมั่นใจในตัวเอง และสามารถทำให้บุคคลที่อยู่รอบข้างรู้สึกสบายใจ ไม่อึดอัดใจ
- ในการสนทนาด้วย
4. มีความสามารถในการพูดและเขียนได้เป็นอย่างดี
 5. มีความสามารถในการหาแหล่งข่าวและข้ออ้างอิงที่มีคุณภาพ
 6. มีความอยากรู้อยากเห็น ซึ่งจะทำให้ผู้สื่อข่าวสามารถตั้งคำถามเพื่อค้นหาคำตอบที่ผู้อ่านหรือผู้ฟัง ผู้ชม ต้องการทราบได้
 7. มีความสามารถในการทำงานภายใต้ความกดดัน ทำงานได้อย่างรวดเร็วและตรงต่อเวลา
 8. มีความสามารถในการทำงานได้อย่างถูกต้องในทุกรายละเอียด และตรวจสอบความถูกต้องเมื่อมีข้อสงสัย
 9. มีความสามารถในการผูกโยงข้อเท็จจริงจากหลายๆ ทางเข้าด้วยกัน
 10. มีความสามารถในการรักษาหรือปกปิดความลับ ทำตามคำขอร้อง และปฏิบัติตามคำสั่งสัญญา
 11. มีความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติหน้าที่นอกเหนือจากที่ได้รับมอบหมายตามปกติ
 12. มีความระลึกลูกอยู่เสมอว่า ข่าวทุกข่าวจะมีข้อเท็จจริงอย่างน้อยสองด้าน ผู้สื่อข่าวจะพิจารณาหรือตัดสินใจได้ก็ต่อเมื่อได้รับข้อเท็จจริงมากที่สุด
 13. มีจุกสำหรับหาข่าว ทั้งนี้หมายความว่า
 - ผู้สื่อข่าวจะต้องมีความสามารถในการที่จะรู้ว่าข่าวแบบไหนเป็นที่สนใจของผู้ฟังผู้ดูโดยทั่วไป
 - ผู้สื่อข่าวจะต้องมีความสามารถในการแกะรอยหรือติดตามสิ่งเล็กๆ น้อยๆ อันจะเป็นชนวนไปสู่การค้นพบข่าวสำคัญๆ
 - ผู้สื่อข่าวจะต้องมีความสามารถในการที่จะรู้ถึง ความสำคัญของข้อเท็จจริงหลายอย่างที่สามารถนำมาเชื่อมโยงกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น
 14. มีความแหลมคมในการสังเกตการณ์
 15. มีภูมิหลังข้อมูลที่ดี ซึ่งเป็นผลมาจาก
 - มีความสนใจอย่างกว้างขวาง
 - มีพื้นฐานการศึกษาที่ดี
 - สนใจและรักการอ่าน

16. มีความรู้ในเรื่องศัพท์อย่างกว้างขวาง

ไมค์ รอยโก้ (Royko, cited in Itule, and Anderson, 1994 : xvii-xix) ได้เขียนถึงคุณสมบัติของผู้สื่อข่าวไว้ในคำนำหนังสือ News Writing and Reporting for Today's Media ว่า นอกจากผู้สื่อข่าวจะต้องมีความสามารถในการเขียนอย่างมีเหตุผล ไม่เคยทำผิดพลาด ทำงานอย่างสุขุมรอบคอบแล้ว ยังต้องมีคุณสมบัติอย่างน้อยดังต่อไปนี้

1. ฉลาด
2. มีอารมณ์ขัน
3. เข้าใจความคิด มีจินตนาการ และสามารถคิดตัดสินใจได้อย่างรวดเร็ว
4. ช่างสงสัย รู้จักถกถียงกรอกรงข้อเท็จจริง
5. มีสำนึกของความเป็นข่าว
6. มีความอดทน มีความตั้งใจทำงานอย่างไร้ขีดจำกัด
7. มีความพยายามเป็นพิเศษ
8. มีบุคลิกภาพที่สุภาพ
9. มีความยุติธรรม ให้ออกาสคนพูด และนำเสนออย่างตรงไปตรงมา รวมทั้งตรวจสอบจนข้อมูลเชื่อถือได้

อีวอร์ ยอร์ค (Yorke, 1995 : 10-11) อดีตผู้สื่อข่าวและบรรณาธิการข่าวสถานีโทรทัศน์บีบีซี แห่งประเทศอังกฤษ ได้พูดถึงคุณสมบัติของผู้สื่อข่าวโทรทัศน์ที่พึงประสงค์ไว้ว่า

1. มีการศึกษาที่ดี หมายถึง มีความรู้ความสามารถตรงตามที่สายงานข่าวต้องการ เช่น รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ หรือแม้แต่วิทยาศาสตร์ เนื่องจากองค์กรข่าวมองว่าการศึกษานิเทศศาสตร์ปัจจุบันเน้นทฤษฎีมากกว่าปฏิบัติ ทำให้ประสิทธิภาพในการทำงานไม่แตกต่างจากผู้ที่ไม่ได้จบการศึกษาด้านนิเทศศาสตร์โดยตรง นอกจากนี้การรู้ภาษาที่สองก็นับเป็นข้อได้เปรียบ
2. มีความสนใจในข่าวและเหตุการณ์ปัจจุบัน นอกจากความรู้ความสนใจเฉพาะเรื่องแล้ว การตระหนักรู้ในเหตุการณ์ปัจจุบันทั้งภายในและต่างประเทศก็เป็นเรื่องสำคัญ ผู้สื่อข่าวต้องสามารถแสดงความคิดเห็นทางการเมืองได้อย่างมีพลัง รวมทั้งสามารถสร้างจิตสำนึกทางสังคมได้ในระดับสูง และที่สำคัญผู้สื่อข่าวจะต้องไม่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

3. มีสิ่งยืนยันความไฝ่ฝันในการเป็นผู้สื่อข่าว เช่น เคยเขียนเรื่องลงในนิตยสารประจำโรงเรียนหรือวิทยาลัย ซึ่งสามารถเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงความสนใจที่แท้จริงได้
4. มีบุคลิกภาพที่เหมาะสม งานข่าวโทรทัศน์เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับเครื่องมืออย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เนื่องจากมีเรื่องของกระบวนการผลิตและเทคนิคที่ซับซ้อนเข้ามาเกี่ยวข้อง พอๆ กับที่ต้องอาศัยความชำนาญในด้านบรรณาธิกรณ ดังนั้นหากผู้สื่อข่าวไม่ตระหนักถึงคุณค่าของการทำงานเป็นทีม คุณสมบัติที่ดีอื่นๆ ก็ไม่มีความหมาย
5. สามารถทำงานหน้าจอโทรทัศน์ได้ การมีบุคลิกหน้าตาและน้ำเสียงที่ดีได้รับการยอมรับจะทำให้ผู้สื่อข่าวสามารถเพิ่มโอกาสให้กับตัวเองได้
6. มีความชำนาญอื่นๆ เช่น สามารถใช้คอมพิวเตอร์ เครื่องตัดต่อภาพ กล้องถ่ายภาพ
7. มีความสามารถในการเขียน หมายถึง ความสามารถในการเขียนและการเข้าถึงแง่มุมในการทำข่าว

ถาวร บุญวัฒน์ นักหนังสือพิมพ์อาวุโส (2538 : 73-77) กล่าวไว้ว่า นักข่าวนอกจากจะเป็นขาให้กับหนังสือพิมพ์หรือคนหาข่าวแล้ว ยังเป็นเสมือนหูตาของหนังสือพิมพ์ด้วย กล่าวคือ คอยสอดส่องดูแลข่าวสารต่างๆ ให้หนังสือพิมพ์ คนอยู่ข้างใน เช่น หัวหน้ากอง หัวหน้าข่าว รีไรเตอร์ ทั้งนี้ นักข่าวที่ดีควรมีคุณสมบัติสำคัญดังต่อไปนี้

1. มีความอยากรู้อยากเห็น นักข่าวที่ดีต้องมีความสนใจใคร่รู้ในเรื่องต่างๆ มากกว่าคนธรรมดา ต้องเป็นคนชอบ “สอด” เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสาร
2. เป็นคนช่างสังเกต นักข่าวจะต้องเป็นคนหูไวตาไว เห็นในสิ่งที่คนอื่นมองไม่เห็น เห็นอะไรได้ยิ่งอะไรก็จะตั้งข้อสังเกตได้ทันทีว่าสิ่งที่เห็นที่ได้ยินนั้นมีความน่าสนใจเพียงใด เป็นข่าวได้หรือไม่ และต้องรู้จักสังเกตสภาพของสิ่งที่เห็นและเข้าใจเรื่องที่ได้ยินว่าเป็นอย่างไร สังเกตแล้วก็จดจำ พิจารณา หรือจดบันทึก
3. ต้องเป็นคนรอบรู้ นักข่าวจะต้องเป็นผู้มีพื้นฐานความรู้กว้างขวางหรือรู้สืบทิส รู้ในเรื่องของแหล่งข่าว รู้วิธีที่จะทำข่าว รู้เรื่องของข่าวที่จะไปทำข่าวในระดับหนึ่ง รวมทั้งสภาพแวดล้อมของข่าวนั้นๆ

4. ต้องเป็นคนทรหดอดทน นักข่าวเป็นคนประเภทที่อยู่กับการแสวงหาความเป็นจริง ทำความจริงให้ปรากฏ จึงต้องเป็นคนที่มีความทรหด กล่าวคือ กล้าสู้กับความยากลำบากเพื่อให้ได้มาซึ่งข่าวสาร และจะต้องมีความอดทนเป็นเยี่ยม

5. ต้องถืองานเป็นภาระหน้าที่ นักข่าวมีภาระหน้าที่หลักในการสื่อข่าว สร้างความจริงให้ปรากฏ สร้างประโยชน์สุขเพื่อส่วนรวม และสร้างงานให้บรรลุตามอุดมการณ์ เป็นภาระที่จะต้องกระทำและต้องอดทนต่อภาวะเงื่อนไขของนายทุน กฎหมาย และสภาพของเหตุการณ์บ้านเมือง นักข่าวนอกจากทำงานตามคำสั่งให้ลุล่วงแล้วต้องมีจิตวิญญาณในการทำข่าวด้วย

6. ต้องมีมนุษยสัมพันธ์ ในการสื่อข่าว นักข่าวต้องสามารถเข้ากับคนอื่นได้ง่าย มีความสุภาพอ่อนโยน อ่อนน้อมถ่อมตน ทำให้แหล่งข่าวรักใคร่เอ็นดูในระดับที่มีเมตตาที่จะเรียกไปให้ข่าวอยู่เสมอหรือให้มากกว่าคนอื่นเป็นกรณีเสนาหา แต่ไม่ใช่สร้างความเอ็นดูรักใคร่เพื่อรับผลประโยชน์ อีกอย่างหนึ่งนักข่าวจะต้องเข้าไหนเข้าได้ วันนี้พบกับรัฐมนตรี พรุ่งนี้อาจพบกับคนกวาดถนน

7. ต้องเป็นคนซื่อตรง นักข่าวจะต้องมีความซื่อสัตย์และตรงต่อหน้าที่ ปฏิบัติงานอย่างเสมอต้นเสมอปลายตามคำสั่งหรือตามความคิดเห็นของตัวเอง นักข่าวจะต้องไม่มีความโน้มเอียงในการเสนอข่าว ในกรณีเสนอข่าวคู่ขัดแย้งจะต้องฟังความสองฝ่ายและเสนอข่าวทั้งสองข้าง ให้ความถูกต้องตีตราความผิดของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเองตามความเป็นจริงในข่าวเมื่อเสนอจนถึงที่สุด

8. ไหวพริบและความคล่องตัว นักข่าวจะต้องเป็นคนมีความตื่นตัว ทำงานด้วยความมีสติอยู่ตลอดเวลา พร้อมทั้งจะตัดสินใจในการพิจารณาว่าอะไรเป็นข่าวหรือไม่เป็นข่าว และในเวลา นั่งอยู่ต่อหน้าแหล่งข่าวต้องมีไหวพริบในการสอบถามในการตอบโต้กับแหล่งข่าวเพื่อให้เกิดประโยชน์ในการทำข่าว ส่วนในแง่ความคล่องตัวนั้น นักข่าวจะต้องมีความฉับไวพร้อมที่จะออกไปทำงานเสมอเมื่อได้รับคำสั่งหรือมีเหตุการณ์เกิดขึ้น สามารถเปลี่ยนงานได้ทันทีเมื่อมีคำสั่งหรือมีเหตุการณ์เกิดขึ้น นักข่าวจะต้องคิดเสมอว่าข่าวและเหตุการณ์ไม่มาหาเราและไม่รอเรา แต่เราจะต้องไปหาข่าวหรือแหล่งข่าว และเราจะต้องเป็นฝ่ายรอข่าวและเร่งทำข่าวเมื่อถึงเวลา

พิศิษฐ์ ชาวลาธวัช (2539 : 43-48) กล่าวว่า ผู้สื่อข่าวควรมีคุณสมบัติพิเศษดังนี้

1. มีมโนคติ (Imagination) หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นภายในจิตใจและความคิด และมีความเข้าใจในเหตุการณ์ สถานการณ์ของเรื่องราวทั้งหลายที่เกิดขึ้นเป็นข่าว รวมถึงความเคลื่อนไหว การกระทำ และอากัปกริยาของบุคคลในข่าว เพื่อเขียนหรือรายงานได้อย่างละเอียดถูกต้อง

2. มีความสนใจเป็นนิสัย (Curiosity) คือ ความเป็นผู้อยากรู้อยากเห็น ผู้สื่อข่าวมองเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นด้วยความรู้สึกที่อยากรู้อยากเห็น น่าสนใจไปเสียหมด และมักจะตั้งคำถามกับตนเองตลอดเวลา

3. จมูกต้องได้กลิ่นข่าวเสมอ (Nose for News) คือ จมูกไวต่อข่าว ผู้สื่อข่าวต้องเป็นคนที่มีความไวต่อทุกเรื่องทุกข่าว รู้ได้ว่าอะไรเป็นข่าวและมีคุณค่าอย่างทันทีทันใด

4. คิดอย่างมีเหตุผล (Think Logically) ด้วยเวลาอันจำกัด ผู้สื่อข่าวต้องพยายามคิดคำนึงถึงเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยอาศัยความรวดเร็ว คือ คิดเร็ว รอบด้าน และเจาะลึก แยกแยะข้อเท็จจริง เรื่องราว ตั้งคำถาม หาความจริง และเขียนข่าวอธิบายเรื่องที่อยู่ในกระแสความสนใจอย่างมีเหตุผลของเรื่อง

5. มีความรู้กว้างขวาง (Wide Range of Knowledge) ภารกิจของผู้สื่อข่าว คือ ต้องเข้าใจทุกเรื่องที่เกิดขึ้น และสามารถเรียบเรียงข้อความเชื่อมโยงเรื่องราว อธิบายเรื่องราวต่างๆ ในเนื้อหาของข่าวได้ครบถ้วน

สุภา ศิริमानนท์ อดีตนักหนังสือพิมพ์อาวุโส (2536 : 38-68) ได้แยกแยะคุณลักษณะของนักหนังสือพิมพ์ที่ดีไว้ดังนี้

1. มีความสนใจเป็นนิสัย (Curiosity)
2. มีจมูกสำหรับข่าว (A Nose for News)
3. มีมโนคติ (Imagination)
4. มีความรู้กว้างขวาง (Wide Range of Knowledge)

5. มีความคิดอย่างมีเหตุผล (Think Logically)
6. สามารถเขียนได้อย่างภาษาง่ายๆ และถูกต้อง (Write Easily and Correctly)
7. รู้จักรับผิดชอบ (A Sense of Responsibility)
8. นิยมในความถูกต้อง (Accuracy)
9. สามารถทำงานได้รวดเร็ว (Work Rapidly)
10. มีความคิดริเริ่มและมีไหวพริบดี (Initiative and Resourcefulness)
11. มีความอดทน (Perseverance)
12. มีความสามารถในการสร้างและตามรักษาการติดต่อส่วนตัวกับบุคคลต่างๆ ได้ (Establish and Maintain Personal Contacts)
13. รู้จักเผชิญหน้ากับเหตุการณ์และมีความสุภาพอ่อนน้อม (Tact and Courtesy)

สำหรับแนวคิดเกี่ยวกับคุณสมบัติผู้สื่อข่าวนี้ ผู้วิจัยจะใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ความคาดหวังเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้สื่อข่าวโทรทัศน์สายการเมือง

แนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรมของผู้สื่อข่าว (Ethics of the Reporter)

จริยธรรม หมายถึง ปรัชญาหรือระบบที่เกี่ยวข้องด้วยศีลธรรม เป็นหลักประเพณีปฏิบัติสำหรับบุคคลในสังคมใดสังคมหนึ่ง หรือแขนงวิชาชีพใดวิชาชีพหนึ่ง แต่ทั้งนี้ทุกอย่างไปด้วยความสมัครใจ ไม่มีการบังคับหรือตราบทลงโทษเช่นกฎหมาย (สุกัญญา ตีระวนิช, 2537 : 818-819) จริยธรรมจึงเป็นเสมือนศีลมากกว่าข้อบังคับ เป็นบรรทัดฐานทางปฏิบัติให้ผู้อยู่ในวิชาชีพนั้นปฏิบัติตาม สื่อมวลชนในฐานะที่เป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ประหนึ่งสถาบันสาธารณะ (A Quasi-Public Institution) นับได้ว่าเป็นอาชีพหนึ่งที่ต้องมีจริยธรรมเช่นเดียวกับอาชีพอื่น เพราะงานของสื่อมวลชนที่เผยแพร่ออกมามีผลต่อการรับรู้ข่าวสารของประชาชน มีผลต่อข้อคิดเห็นของประชาชน มีผลต่อระดับสนิยมของประชาชน มีผลต่อศีลธรรมของประชาชน ด้วยเหตุนี้ นักสื่อสารมวลชนทุกคนจึงต้องสำนึกและตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อหน้าที่ที่มีต่อสังคม

จริยธรรมนอกจากจะเป็นหลักประเพณีปฏิบัติของนักสื่อสารมวลชนแล้ว ยังเป็นเกราะของเสรีภาพเพราะจริยธรรมทำให้เกิดการยินยอมให้สื่อมวลชนมีเสรีภาพ จริยธรรมสร้างความ

เป็นธรรมในสังคม เชื่ออำนาจสังคมที่อุดมสติปัญญา พร้อมกับช่วยให้ผู้รับสารเรียนรู้และรับรู้ถึงความจำเป็นของความรับผิดชอบ ดังนั้นการนำเสนอเนื้อหาและวิธีการรายงานข่าวสู่สาธารณชนจึงต้องได้รับการตรวจสอบอย่างละเอียดและปราศจากอคติใดๆ มิฉะนั้นแล้วข่าวสารที่ถูกรายงานผ่านสื่อไปนั้นจะก่อให้เกิดผลร้ายต่อสังคมอย่างยิ่งवाद ผู้สื่อข่าวจึงเป็นบุคคลแรกที่ต้องมีจริยธรรมไว้เป็นเข็มทิศเพื่อกำหนดทิศทางในการปฏิบัติการกิจ จริยธรรมของผู้สื่อข่าวจึงเป็นหลักประพคิตที่ตึงามที่เกิดขึ้นจากจิตสำนึกของผู้สื่อข่าวที่มีหน้าที่ปฏิบัติการกิจด้วยการปลุกให้สังคมตื่นด้วยข่าวสารอยู่เสมอและรับผิดชอบในความซื่อตรงต่อภารกิจนั้น

สมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทย ได้ร่างหลักปฏิบัติสำหรับนักข่าวเรียกว่า “จรรยาบรรณสมาชิกสมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทย” ไว้ดังนี้ (สมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทย, 2539 : 20)

เพื่อธำรงไว้ซึ่งเกียรติคุณของนักข่าว ให้มีพื้นฐานเป็นไปโดยเหมาะสมแก่วิชาชีพ และเพื่อให้ นักข่าวตระหนักถึงภาระหน้าที่ของตนที่จะต้องรับผิดชอบต่อประชาชน จึงเห็นสมควรกำหนดจรรยาบรรณไว้เป็นหลักปฏิบัติของสมาชิกสมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทย ดังต่อไปนี้

1. จักต้องส่งเสริมและรักษาไว้ซึ่งเสรีภาพของการเสนอข่าว และความคิดเห็น
2. จักต้องให้ประชาชนได้ทราบข่าวเฉพาะที่เป็นจริง การเสนอข่าวสารใดๆ ออกพิมพ์โฆษณาเผยแพร่ ถ้าปรากฏว่าไม่ตรงต่อความเป็นจริงต้องรีบจัดการแก้ไขให้ถูกต้องโดยไว
3. ในการจะให้ได้ข่าว ภาพ หรือเอกสารอย่างใดๆ มาเป็นของตนเพื่อประโยชน์ต่อการเสนอข่าว จักต้องใช้วิธีการที่สุภาพและสัจย์ซื่อเท่านั้น
4. จักต้องเคารพในความไว้วางใจของผู้ให้ข่าว และรักษาไว้ซึ่งความลับของแหล่งข่าว
5. จักต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนโดยมุ่งหวังต่อสาธารณประโยชน์ ไม่ใช่ตำแหน่งหน้าที่แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว หรือหมุ่คณะใดๆ โดยไม่ชอบธรรม
6. จักต้องไม่กระทำการอันเป็นการบั่นทอนเกียรติ หรือความสามัคคีของเพื่อนร่วมวิชาชีพ

แนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรมของผู้สื่อข่าวนี้ ผู้วิจัยจะใช้เพื่อประกอบเพิ่มเติมในแนวคิดเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้สื่อข่าวซึ่งยังไม่ครอบคลุมในประเด็นเรื่องจรรยาบรรณสื่อมวลชน ทั้งนี้ เพื่อให้การวิเคราะห์คุณสมบัติผู้สื่อข่าวการเมืองทางโทรทัศน์มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ธีรรัตน์ พันทวี (2537) ได้ศึกษาถึง การวิเคราะห์กรอบของกระบวนการผลิตข้าว ไทหัตสน์ พบว่า โดยทั่วไปแล้วการผลิตข้าวของสถานีไทหัตสน์ทั้ง 5 แห่ง ดำเนินอยู่ภายใต้ กรอบการทำงานดังนี้คือ

1. ระเบียบว่าด้วยวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์
2. นโยบายสถานี
3. ระบบบริหารและกฎระเบียบของสถานี
4. จรรยาบรรณทางวิชาชีพ
5. นโยบายแฝงขององค์กรผู้ควบคุมดูแล

ทั้งนี้โดยมีการปรับเปลี่ยนไปตามเงื่อนไขและสภาวการณ์ทางการเมือง ซึ่งส่งผลกระทบต่อ ให้เกิดแรงกดดันในส่วนของเจ้าหน้าที่รัฐที่เข้าร่วมกำกับดูแลนโยบาย และภาวะการทำงานของ ผู้นำองค์กรด้านการผลิตข้าว

สำหรับผลการวิจัยของ ธีรรัตน์ พันทวี นี้ ผู้วิจัยจะได้ใช้เป็นแนวทางในการศึกษาถึง ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการผลิตงานข่าวการเมืองทางโทรทัศน์ เพื่อให้การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีความรอบ คำนึงมากขึ้น